

SXEDIO.F22

25.3.1945: ΤΟ ΑΙΜΑ ΧΩΡΙΖΕΙ ΑΚΕΛ ΚΑΙ ΔΕΞΙΑ. Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΠΥΡΟΒΟΛΕΙ ΝΚΑΙ ΣΚΟΤΩΝΕΙ ΤΡΕΙΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΣΤΟ ΛΕΥΚΟΝΟΙΚΟ ΚΑΤΑ ΤΟ ΓΙΟΡΤΑΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Ο εμφύλιος πόλεμος στην Ελλάδα και οι θέσεις που έπαιρναν οι δυο παρατάξεις στην Κύπρο (ΑΚΕΛ υπέρ των Κομμουνιστών και Δεξιάς υπέρ των κυβερνητικών δυνάμεων) οδηγούσε τις δυο παρατάξεις στο χάος και τη διάσπαση ενώ τα επόμενα χρόνια η κρίση θα έπαιρνε ακόμα μεγαλύτερες διαστάσεις και θα έφθανε στο σημείο στις επόμενες δεκαετίες να μη υπάρχει ποτέ ουσιαστικά συνεργασία.

Η Δεξιά ιδιαίτερα άρχισε έντονο πόλεμο εναντίον της Αριστεράς, ενώ στις εκκλησίες άρχισαν να διαβάζονται εγκύκλιοι που καταδίκάζαν τους κομμουνιστές ως άθεους. Για συνεργασία δεν μπορούσε πια να γίνει ούτε λόγος και καθώς ο ψυχρός πόλεμος μεταξύ των ηγετικών δυνάμεων της Δύσης, με επικεφαλής τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Βρετανία από τη μια και τη Σοβιετική Ένωση από την άλλη τα πράγματα θα χειροτέρευαν ακόμα περισσότερο ενώ η Κύπρος θα συνέχιζε να βρίσκεται κάτω από την κυριαρχία των Βρετανών.

Ένα από τα θλιβερά επεισόδια της δεκαετίας του **1940** που έσπρωξε ακόμα περισσότερο προς το χάος τις δύο παρατάξεις στο νησί συνέβη στις **25 Μαρτίου 1945**.

Ενώ πλησίαζε η εθνική επέτειος της εξέγερσης του ελληνικού Έθνους εναντίον των τούρκων το **1821**, το ΑΚΕΛ που τη γιόρτασε με κάθε πανηγυρικό τρόπο, όπως φυσικά και η δεξιά παράταξη, έσπευσε να προτείνει στο ΚΕΚ κοινούς γιορτασμούς.

Όμως μέσα στην κρίση των σχέσεων των δυο παρατάξεων, και με το αίμα να ρέει άφθονο στον εμφύλιο στην Ελλάδα, το ΚΕΚ αγνόησε την επιστολή και σε συνεργασία με την Αρχιεπισκοπή και την ΠΕΚ και άλλους παράγοντες της Δεξιάς κατήρτισαν

προγράμματα γιορτασμών στις διάφορες πόλεις χωρίς να λαμβάνουν υπόψη την ύπαρξη του ΑΚΕΛ.

Ο τοποτηρητής Μητροπολίτης Πάφου Λεόντιος με ανακοίνωση του δεν έπαιρνε θέση στην κρίση, αλλά τόνιζε ότι ο γιορτασμός θα τελείτο στις εκκλησίες με δοξολογίες με τη συμμετοχή όλου του λαού "εν εθνική αγάπη και ομονοία".

Η Δεξιά όμως συνέχιζε τις μονομερείς ενέργειες της κι έτσι το ΑΚΕΛ προχώρησε σε δικό του γιορτασμό στις πόλεις και στα χωριά, ενώ στη Λευκωσία τον πανηγυρικό της ημέρας προγραμματίστηκε να εκφωνήσει ο Θεμιστοκλής Δέρβης, Γενικός Γραμματέας του ΚΕΚ.

Χαρακτηριστικά ο Δέρβης ως πρόεδρος της σχολικής εφορείας Λευκωσίας σε επιστολή του προς το ΑΚΕΛ που ήγειρε θέμα συμμετοχής των μαθητών στις παρελάσεις τόνιζε ότι εάν επιτρεπόταν στους μαθητές να μετάσχουν σε κοινούς γιορτασμούς τότε οι υπεύθυνοι θα έπρεπε να κρεμασθούν για το έγκλημά τους αυτό.

Ανέφερε ο Δέρβης σύμφωνα με την εφημερίδα "Ελευθερία" της 20ης Μαρτίου 1945:

"Εν τη επιστολή του ο κ. Δέρβης δηλοί, ότι τα εκπαιδευτήρια παρέμειναν και οφείλουν να παραμείνουν μακράν των πολιτικών κομμάτων, τούτο όμως δεν σημαίνει ότι "δεν επιτρέπεται εις αυτά να συμπράττουν με σωματεία, τα οποία οδηγεί ανέκαθεν αγνή εθνική πνοή και όχι μια αδεξίως μετημφισμένη υποκρισία, χρονολογούμενη κυρίως από της εποχής της ακουσίας εξόδου της Σοβ. Ρωσίας εις τον πόλεμον, τον οποίον επέβαλεν εις αυτήν ο μέχρι του Ιουνίου 1941 πιστός της σύμμαχος και συνεταιίρος εις τον διαμελισμόν της Πολωνία και άλλων χωρών γερμανός δικτάτωρ".

Περαιτέρω ο κ. Δέρβης αναφέρει ότι "όταν κατά την 25ην Μαρτίου 1941 οι μαθηταί παρήλαυον με το εθνικόν των λάβαρον, μερικοί εξημμένοι από τα πανανθρώπινα ιδανικά σύντροφοι σας επετέθησαν και εχλεύασαν τους μαθητάς μας, πράγμα το οποίον ηνάγκασε τον γυμναστικόν Διαγόραν Νικολαΐδην να

σωφρονίση δι'ανηλεούς ξυλοκοπήματος ένα εκ των αναισχύντων εκείνων δραστών" και ότι "εάν πέρυσιν επιτρέπη εις τους μαθητάς να μετάσχουν κοινών παραλάσεων, εις τας οποίας ελάμβανε μέρος και το ΑΚΕΛ, τούτο εγένετο μόνον διά να παρασχεθή δι' υστάτην φοράν εις το κόμμα τούτο η ευκαιρία να βαπτισθή ες την εθνικήν κολυμβήθραν και να ακολουθήση πλέον την μόνην ενδεδειγμένην οδόν, ήτις άγει απ' ευθείας προς τον ιερόν της Ακροπόλεως βράχον και όχι διά της σοφίας προς το Κρεμλίνον".

Και η επιστολή καταλήγει:

"Αφ' ότου όμως το ΑΚΕΛ απεδείχθη αμετανόητον και εξακολουθεί να αναμιγνύη δίκην ρωσικής σαλάτας την ιδέαν του Ελληνισμού με διεθνιστικής και κομμουνιστικής δοξασίας και να συνταυτίζη εαυτό με τους Ελασιτο-Εαμίτας, οίτινες τη βοήθεια Βουλγάρων, Αλβανών και Γερμανών κατεκρεούργησαν ομαίμονας αδελφούς μας, η Ελληνική Σχολική Εφορεία, εάν εδέχετο έστω και σιωπηρώς μίαν τοιαύτην σύμπραξιν κοινού εορτασμού, θα ήτο αξία αγχόνης ως απεμπολούσα εις τα όμματα της μαθητιώσης νεολαίας τα ύψιστα της φυλής μας ιδανικά".

(Μεταγλώττιση)

"Στην επιστολή του ο κ. Δέρβης δηλώνει, ότι τα εκπαιδευτήρια παρέμειναν και οφείλουν να παραμείνουν μακριά από τα πολιτικά κόμματα, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι "δεν επιτρέπεται σε αυτά να συμπράττουν με σωματεία, τα οποία οδηγεί ανέκαθεν αγνή εθνική πνοή και όχι μια αδέξια μεταμφιεσμένη υποκρισία, χρονολογούμενη κυρίως από την εποχή της ακούσιας εξόδου της Σοβ. Ρωσίας στον πόλεμο, τον οποίο επέβαλε σ' αυτήν ο μέχρι μέχρι τον Ιούνιο του **1941** και πιστός σύμμαχος και συνεταίρος στο διαμελισμό της Πολωνίας και άλλων χωρών γερμανός δικτάτωρας".

Περαιτέρω ο κ. Δέρβης αναφέρει ότι "όταν κατά την **25η** Μαρτίου **1941** οι μαθητές παρέλαυναν με το

εθνικό τους λάβαρο, μερικοί εξημμένοι από τα πανανθρώπινα ιδανικά σύντροφοί σας επετέθησαν και εχλεύασαν τους μαθητές μας, πράγμα το οποίο ανάγκασε το γυμναστικό Διαγόρα Νικολαΐδη να σωφρονίσει με ανηλεές ξυλοκόπημα ένα από των αναίσχυντους εκείνους δράστες" και ότι "εάν πέρσι επιτράπηκε στους μαθητές να μετάσχουν σε κοινές παραλάσεις, στις οποίες λάμβανε μέρος και το ΑΚΕΛ, αυτό έγινε μόνο για να παρασχεθεί για τελευταία φορά στο κόμμα τούτο η ευκαιρία να βαπτισθεί στην εθνική κολυμβήθρα και να ακολουθήσει πλέον τη μόνη ενδεδειγμένη οδό, η οποία οδηγεί απ' ευθείας προς τον ιερό βράχο της Ακρόπολης και όχι με τη σοφία προς το Κρεμλίνο".

Και η επιστολή καταλήγει:

"Αφ' ότου όμως το ΑΚΕΛ αποδείχθηκε αμετανόητο και εξακολουθεί να αναμιγνύει ως ρωσική σαλάτα την ιδέαν του Ελληνισμού με διεθνιστικές και κομμουνιστικές δοξασίες και να συνταυτίζει τον εαυτό του με τους Ελασιτο-Εαμίτας, οι οποίοι με τη βοήθεια Βουλγάρων, Αλβανών και Γερμανών κατακρεούργησαν ομαίμονες αδελφούς μας, η Ελληνική Σχολική Εφορεία, εάν δεχόταν έστω και σιωπηρά μια τέτοια σύμπραξη κοινού εορτασμού, θα ήταν άξια αγχόνης ως απεμπολούσα στα μάτια της μαθητιώσας νεολαίας τα ύψιστα ιδανικά της φυλής μας".

Μέσα σ' αυτή την ατμόσφαιρα της διάσπασης των δυο παρατάξεων έγιναν ξεχωριστές εκδηλώσεις στις διάφορες πόλεις και την ύπαιθρο αλλά ευτυχώς χωρίς επεισόδια εκτός από το χωριό Λευκόνοικο, όπου σκοτώθηκαν τρία πρόσωπα από αστυνομικές σφαίρες.

Οι αστυνομικοί έβαλαν με τη δικαιολογία ότι προσπαθούσαν να αποτρέψουν τα χειρότερα καθώς διαδήλωση που γινόταν στις **25 Μαρτίου 1945** πραγματοποιείτο χωρίς άδεια.

Στο χωριό είχε συμφωνηθεί να γίνει γιορτασμός από το Γυμνάσιο, ώστε να μη είναι κομματικός. Διευθετήθηκε μάλιστα να μιλήσει ένας καθηγητής του Γυμνασίου.

Με τον τρόπο αυτό αποκλειόταν κυρίως η

Αριστερά η οποία όμως επέμενε μέχρι τέλους να μιλήσει εκπρόσωπος της.

Έτσι σαν τέλειωσε τον πανηγυρικό του ο καθηγητής εκπρόσωπος του ΑΚΕΛ, ο οποίος αργότερα ανέφερε ότι κάποιοι του είχαν υποσχεθεί από προηγουμένως ότι θα του επιτρεπόταν να μιλήσει για λίγο, ανέβηκε στο βήμα χωρίς άδεια κατά την άποψη των οργανωτών, για να μιλήσει.

Ακολούθησε παντζουρλισμός, συμπλοκή και φωνές και οι άνθρωποι της δεξιάς αποχώρησαν από την τελετή σε ένδειξη διαμαρτυρίας.

Όμως η συνέχεια ήταν ακόμα χειρότερη.

Μετά το γιορτασμό η αριστερά οργάνωσε διαδήλωση προς το σωματείο της.

Σύμφωνα με όσα κατατέθηκαν αργότερα ενώπιον ανακριτικής επιτροπής που διόρισε η τοπική Κυβέρνηση για να διερευνήσει τα επεισόδια, άνθρωποι της ΠΕΚ περίμεναν τους αριστερούς για να τους εκδικηθούν, ενώ κομμουνιστές πήγαιναν ομαδικά προς την ΠΕΚ για να πάρουν πίσω την ντροπή που τους έκαμαν με το να αποχωρήσουν από τη δοξολογία καθώς μιλούσε το στέλεχος τους.

Η Αστυνομία επενέβη πριν συγκρουσθούν οι δυο παρατάξεις και έρριξε στο ψαχνό. Το αποτέλεσμα ήταν δυο νεκροί ο Ανδρέας Εξηντάρης και ο μαθητής Μιχαήλ Ευθυμίου Κουρτέλλας, και μερικοί τραυματίες μεταξύ των οποίων και ένας σοβαρά, ο Αντρέας Κυπριανού που υπέκυψε αργότερα στα τραύματά του.

Τραυματίστηκαν επίσης οι Λοΐζος Γιαννή, Θεόδωρος Ανδρονίκου, Αναστάσιος Δημητρίου, Καλλίνικος Συμεού, Χριστόδουλος Λαγός, Αντ. Γεωργαλλής, Κυρ. Σιακαλλής, Χριστ. Γ. Μυλωνάς, Σώζος Σιακαλλής και επιπόλαια οι Αντώνης Μελετίου, Παν. Καραντίνας, Γιακουμής Αρτέμη και Γεώργιος Συμεού.

Η Αστυνομία επέβαλε στο χωριό κατ' οίκον περιορισμό και λογοκρισία στον τύπο για 24 ώρες. Αργότερα συνέστησε διερευνητική επιτροπή η οποία ποτέ δεν έδωσε στη δημοσιότητα τα πορίσματά της.

Αντίθετη εικόνα έδωσαν για τα επεισόδια τόσο

η Κυβέρνηση όσο και οι οργανώσεις και οι παράγοντες του χωριού αργότερα σαν ήρθη η λογοκρισία.

Στο επίσημο ανακοινωθέν (Ελευθερία **27.3.1945**) αφερόταν:

"Υστερα από σφοδρή φιλονικία μεταξύ αντίθετων μερίδων στο Λευκόνοικο το πρωί της **25ης** Μαρτίου, συγκροτήθηκε παράνομη παρέλαση. Η αστυνομία επενέβη για να παρεμποδίσει σοβαρότερη σύγκρουση μεταξύ των δύο μερίδων και οι διαδηλωτές κλήθηκαν επαννειλημμένα να διαλυθούν. Αυτοί αρνήθηκαν να το πράξουν και η αστυνομία άνοιξε πυρ. Ρίφθηκαν έξι πυροβολισμοί. Δύο πρόσωπα εφονεύθησαν και άλλα εννέα τραυματίστηκαν, από τους οποίους πέντε νοσηλεύονται στο Νοσοκομείο.

Η Α.Ε. ο Κυβερνήτης διέταξε όπως διεξαχθούν αμέσως επίσημες ανακρίσεις. Παράνομη παρέλαση στην Πάφο διελύθηκε από την αστυνομίας το πρωί της ίδιας ημέρας, χωρίς οποιαδήποτε επεισόδια. Κανένα άλλο επεισόδιο δεν ηγγέλθηκε".

Εντελώς αντίθετη εικόμα έδωσαν ο Δήμος και οι οργανώσεις του χωριού σε κοινή ανακοίνωση τους (Ανεξάρτητος **29.3.1945**):

"Κατά την **11 π.μ.** της **25.3.1945** όλα τα σωματεία της κωμοπόλεως, ακολουθούντα με τα λάβαρα των, το ένα μετά το άλλο, την Ανωτέραν Σχολήν Λευκονοίκου, μετέβησαν εις την Εκκλησίαν του Σωτήρος όπου θα ετελείτο η δοξολογία.

Μετά την τέλεσιν της δοξολογίας, το εκκλησίασμα εξήλθεν εις τον περίβολον της Εκκλησίας όπου θα ελάμβανε χώραν η τελετή της Ανωτέρας Σχολής Λευκονοίκου.

Επηκολούθησεν ο πανηγυρικός υπό του καθηγητού κ. Αναστασιάδη και προτού τελειώσει η τελετή της σχολής επενέβη αντιπρόσωπος των Λαϊκών οργανώσεων διά να ομιλήση, οπότε προεκλήθησαν διαμαρτυρία και μικρά και ψύχραιμος συζήτησις και αποχώρησαν της τελετής η Αγροτική Τοπική Ενωσις (ΠΕΚ) ο Θρησκευτικός Σύλλογος και ο Καπνοπαραγωγικός Σύλλογος.

Μετά την αποχώρησιν των ως άνω οργανώσεων, απεχώρησαν και αι άλλαι οργανώσεις και σωματεία καθώς και οι μαθηταί των μεν μαθητών εις το σχολείον των, των δε σωματείων διά τα οικήματά των.

Όταν τα μέλη των Λαϊκών οργανώσεων έφθασαν εις απόστασιν **50-60** βημάτων από τα οικήματά των, ευρέθησαν ενώπιον ωπλισμένων αστυνομικών, οι οποίοι ευρίσκοντο έξωθι του οικήματος των και εζήτησαν από τον κόσμον να διαλυθή. Εζητήθη κατά τον πλέον ήσυχον τρόπον να αφεθούν να εισέλθουν εις τα οικήματά των, όπου θα διελύοντο. Αντί όμως απαντήσεως σ' αυτήν την παράκλησιν των διαφόρων υπευθύνων των οργανώσεων, η αστυνομία χωρίς καμίαν απολύτως πρόκλησιν επυροβόλησε κατά του ειρηνικού και ησύχου πλήθους.

Ερρίφθησαν περί τους **7** ή **8** πυροβολισμοί και δύο πρόσωπα εφονεύθησαν επί τόπου και **13** ετραυματίσθησαν, άλλα βαρέως και άλλα ελαφρώς.

Αι συγκεντρώσεις και παρελάσεις αύται έγιναν με βάσιν την γενικήν άδειαν την παραχωρηθείσαν εις την ανωτέραν σχολήν, η οποία ωργάνωσε τον όλον εορτασμόν.

Ουδεμία σύγκρουσις κατά την γνώμην μας ηπειλήθη και ουδεμία άλλη παρέλασις εγένετο, διότι όπως ελέχθη ήδη κάθε σωματείον και οργάνωσις επέστρεφαν ειρηνικώς στο σωματείον των.

Έτσι ακριβώς έχουν τα γεγονότα, κάθε δε άλλη έκθεσις αποτελεί ή διαστρέβλωσιν της αληθείας ή προσπάθειαν προς δικαιολόγησιν της αχαρακτηρίστου αυτής ενεργείας της Αστυνομίας".

(Μεταγλώττιση)

"Κατά τις **11** το πρωί της **25.3.1945** όλα τα σωματεία της κωμόπολης, ακολουθώντας με τα Λάβαρα τους, το ένα μετά το άλλο, τη Ανώτερη Σχολή Λευκονοίκου, μετέβησαν στην Εκκλησία του Σωτήρος όπου θα τελείτο η δοξολογία.

Μετά την τέλεση της δοξολογίας, το

εκκλησίασμα βγήκε στον περίβολο της Εκκλησίας όπου θα λάμβανε χώρα η τελετή της Ανώτερης Σχολής Λευκονοίκου.

Επακολούθησε ο πανηγυρικός από τον καθηγητή κ. Αναστασιάδη και προτού τελειώσει η τελετή της Σχολής επενέβη αντιπρόσωπος των Λαϊκών οργανώσεων για να μιλήσει, οπότε προκλήθηκαν διαμαρτυρίες και μικρή και ψύχραιμη συζήτηση και αποχώρησαν από την τελετή η Αγροτική Τοπική Ένωση (ΠΕΚ) ο Θρησκευτικός Σύλλογος και ο Καπνοπαραγωγικός Σύλλογος.

Μετά την αποχώρησή των πιο πάνω οργανώσεων, αποχώρησαν και οι άλλες οργανώσεις και σωματεία καθώς και οι μαθητές οι μεν μαθητών στο σχολείο τους, τα δε σωματεία για τα οικήματά τους.

Όταν τα μέλη των Λαϊκών οργανώσεων έφθασαν σε απόσταση **50-60** βημάτων από τα οικήματά τους βρέθηκαν ενώπιον οπλισμένων αστυνομικών, οι οποίοι βρίσκονταν έξω από το οίκημα τους και ζήτησαν από τον κόσμο να διαλυθεί. Ζητήθηκε κατά τον πλέον ήσυχο τρόπο να αφεθούν να εισέλθουν στα οικήματά τους, όπου θα διαλύονταν. Αντί όμως απάντησης σ' αυτή την παράκληση των διαφόρων υπευθύνων των οργανώσεων, η αστυνομία χωρίς καμιά απόλυτα πρόκληση πυροβόλησε εναντίον του ειρηνικού και ήσυχου πλήθους.

Ρίφθηκαν περί τους **7** ή **8** πυροβολισμοί και δύο πρόσωπα φονεύθηκαν επί τόπου και **13** τραυματίστηκαν, άλλα βαριά και άλλα ελαφρά.

Οι συγκεντρώσεις και παρελάσεις αυτές έγιναν με βάση τη γενική άδεια που παραχωρήθηκε στην ανωτέρα σχολή, η οποία οργάνωσε τον όλο γιορτασμό.

Καμιά σύγκρουση κατά τη γνώμη μας δεν απειλήθηκε και καμιά άλλη παρέλαση δεν έγινε, διότι όπως λέχθηκε ήδη κάθε σωματείο και οργάνωση επέστρεφαν ειρηνικά στο σωματείο τους.

Έτσι ακριβώς έχουν τα γεγονότα, κάθε δε άλλη έκθεση αποτελεί ή διαστρέβλωση της αλήθειας ή προσπάθεια προς δικαιολόγηση της αχαρακτήριστης αυτής ενέργειας της Αστυνομίας".